J. J. COULTON, *Balboursa Survey and Settlement in Highland Southwest Anatolia*, British Institute of Archaeology at Ankara, Monography 43, Ankara, 2012, 739 sayfa, (XXIV + 463 Resim, 88 Tablo ile birlikte) ISBN: 9781898249221

Hülya KÖKMEN SEYİRCİ*

J. J. Coulton tarafından, P. Armstrong, A. Erdentuğ, D. H. French, M. Kiel, N. P. Milner, P. Roberts, N. Sekunda, J. M. Wagstaff'ın kendi uzmanlık alanlarında katkılarıyla hazırlanan eser, Güneybatı Anadolu'da, Kabalis dağlık bölgesinde yer alan Balboursa kentinde ve çevresinde 1984-1995 yılları arasında yapılan yüzey araştırmalarının sonuçlarını iki ciltlik bir çalışma halinde sunmaktadır.

İlk cilt, İçindekiler, Önsöz, Figür Listesi, Tablo Listesi, Coğrafi Yer İsimleri ve Haritalar ile birlikte Katalog Numaraları ve Kısaltmalar ile başlar. Balboursa kenti ve çevresinin coğrafyası ve iklimi göz önüne alınarak Kalkolitik Çağ'dan, kentin kuruluş sürecine, Roma eyaletine katılmasından, Erken Bizans Dönemi ve Yakın Çağ'a kadar geçirdiği süreç özellikle Pisidia ve kıyı Lykia'yla ilişkileri çerçevesinde incelenmesiyle devam eder. İkinci ciltte ise, yüzey araştırması sırasında ele geçen arkeolojik ve epigrafik veriler detaylı bir şekilde değerlendirilmiş ve ayrıntılı olarak oluşturulmuş beş katalog ile okuyucuya sunulmuştur.

I. Cilt: "*Balboursa and the History of Highland Settlement*" ana başlığını taşımaktadır.

Giriş (Introduction 1-15, 7 harita, 2 resimle) kısmında kentin lokasyonu, antik dönemde komşu kentlere olan uzaklığı, egemenlik alanı ve projenin amacı hususlarına yer verilmiştir. Yüzey araştırmasında kullanılan metotlara ana hatları ile değinilmiştir. Milyas ve Kabalis dağlık bölgesinin ve özellikle de Balboursa ve territoryumunun tarih boyunca coğrafi olarak nasıl konumlandırıldığı ve bölgede yaşayan insanların kökeni tartışılmıştır. Bölge hakkındaki birincil kaynaklar kısaca listelenmiştir. Bölge tarihinin antikçağına ışık tutacak önceki araştırmalar değerlendirilmiş ve Güney Batı Anadolu'da yapılmış olan benzer modern çalışmalar karşılaştırılmalı olarak incelenmiştir.

Çalışma, Balboursa teritoryumunun antik dönemdeki coğrafyası ve sınırlarının çok yönlü olarak tasvir edilmesi ile devam ederken "*Balboursa ve teritoryumunun, iç ve dış bağlantıları hangi yollar ve geçitler aracılığıyla sağlanmaktaydı?*"; "*Kent ve teritoryumunun antik dönemdeki iktisadi, idari ve beşeri olanakları nelerdi?*"; "*Yaklaşık nüfusu ne kadardı?*" gibi sorulara da cevap aranmaktadır ("*The territory and environment of Balboursa*" 17-41, 5 harita, 9 resim, 4 tablo ile).

Kitabın ilerleyen bölümlerinde Balboursa kurulmadan önce Kabalis dağlık bölgesinin Neolitik Dönem'den Hellenistik Dönem'e kadar geçirdiği süreçte, burada yaşayan halkların bölgeye egemen uzun süreli kültürlerle ilişkileri, bağlantıları ve kimliklerine ilişkin sorulara yer verilmiştir ("*The Kabalian Highlands before Balboursa: Settlement and Connections*" 43-59, 3 harita ile). M.Ö. III. yüzyılda kentin kuruluşuna kadar geçen süreçte Balboursa teritoryumunun ve ona

* Arş. Gör. Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Antalya, hulyakokmen@akdeniz.edu.tr

komşu kentlerin siyasi tarihi ve teritoryum mücadeleleri ele alınmıştır. Çalışmada, Güney Kabalis ve Milyas yörelerindeki yerleşimlerin Roma Dönemi sınırlarını belirlemede, “*Thiessen Polygon*”u kullanılmıştır. Ayrıca Balboursa’nın batı ve doğusundaki kırsal alanların bu dönemdeki kolonizasyon süreçleri, arkeolojik kalıntılar ve epigrafik belgeler temelinde açıklanmaya çalışılmıştır (“*The Early Years of Balboursa: Middle Hellenistic to Julio Claudian*” 61-98, 12 resim, 9 harita, 3 tablo, 1 çizim ile). Balboursa ve dağlık bölgesinde toprak kullanımının küçük yerleşimler halinde 1700 metreye kadar çıktığı belirtilmiş, yerleşim alanlarının boyutları, kent dönemindeki iklim ve geçim kaynakları ele alınmıştır (“*Crops and Climate During the City Period*” 99-122, 1 harita, 12 resim, 2 tablo, 1 çizim ile). Çalışmada daha sonra Orta Roma’dan Erken Bizans Dönemi’ne kadar geçirilen siyasi ve idari değişimlerin kentin gelişimine/değişimine olan yansımalarına odaklanılmıştır. Kentin Roma eyaletine dahil edilme süreci, kentte yer alan kültürler, kent vatandaşlarının kimlik sorunu, nüfus yoğunluğu, nüfusun düşüşü ve nedenleri yansıtılmaya çalışılmıştır (“*Middle Roman Balboursa: Mid First Century AD to Late Third Century AD*” 123-161, 5 harita, 15 resim, 4 tablo, 3 çizimle, “*Late Roman and Byzantine Balboursa*” 163-184, 6 harita, 1 resim, 2 tablo ile birlikte). Ayrıca bölgenin Yakınçağ tarihine de yer verilmiştir. 13. yüzyıl sonundan 19. yüzyıl sonuna kadar Selçuklu ve Osmanlı egemenliği dönemindeki siyasi tarihi, nüfus hareketleri, ekonomik faaliyetleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Bunun yanı sıra 19. yüzyılda bölgeden geçen Avrupalı gezginlerin izlenimleri de derlenmiştir (“*Gölkisar and the Highlands from Seljuks to the Ottomans*” 185-226, 9 harita, 3 resim, 13 tablo ile). Araştırmada Kabalis bölgesinde 20. yüzyılda bölge halkının genelde yerleşik düzene geçmiş olduğu ortaya koyulsa da hayvancılığın yaygın olarak sürmesinden dolayı yaylacılığın da devam ettiği belirtilmektedir. Karaçulha ve Çaltılar havzasında yer alan köyler ve yayla yerleşimlerinin 20. yüzyıldaki demografisi, yerleşim formları, ev tipleri incelenmiş ayrıca bölgede tarımsal toprak kullanımı sosyal antropolojik bakış açısıyla resmedilmeye çalışılmıştır (“*The Kabalian Highlands in Modern Times*”, 227-240, 1 harita, 7 resim, 5 tablo ile).

İlk cildin son bölümünde, Balboursa yüzey araştırmasının metodolojik olarak etkilendiği birçok kent araştırması olmakla beraber Balboursa lokalize edildiği alanının küçüklüğüne rağmen teritoryumunun olağanüstü büyüklüğü ve özgün konumu nedeniyle diğer kentlerden ayrıldığı belirtilmektedir. Bu bağlamda Balboursa ve teritoryumunun, komşu bölgeleri olan Lykia ve Pisidia’yla olan ilişkisi çerçevesinde, tarihi gelişimi ve değişimi kuruluşundan günümüze değin özetlenmiştir (“*Balboursa in its Regional Context*” 241-248). Bu bölümde, bölgede Hitit etkisinden bahsedilemeyeceği ve Balboursa’nın Hellenleşme süreci Lykia, Pisidia ve diğer Kabalis-Milyas kentleriyle karşılaştırmalı olarak seramik ve sikke buluntuları, yerleşim süreçleri ve yazıtlar ışığında incelenmiştir. Balboursa ve komşu yerleşimlerin dışarıdan gelen kurumlarla ve yeni yerleşimlerle Hellenleştiği diğerlerinin ise kendi iç dinamikleriyle Hellenleştiği öne sürülmektedir. Sonuç olarak Balboursa’nın Hellenleşmiş olduğunu, ama hiçbir zaman Hellen kenti olmadığı vurgulanmıştır. Roma Dönemi’nde Balboursa’da tarımsal üretim kökenli elit sınıf oluşmuştur. Fakat kentin kısıtlı kaynakları nedeniyle, elitlerin çok azı Roma vatandaşlığı alabilmiş ya da Lykia Birliği’nde mevki edinebilmiştir.

Yüzey araştırmasının detaylı sonuçlarını içeren II. Cilt, “*The Balboursa Survey: Detailed Studies and Catalogues*” ana başlığını taşımaktadır. Araştırma alanındaki seramik buluntularının ayrıntılı olarak incelendiği birbiriyle ilintili iki bölüm ile başlamaktadır (“*Pre-Hellenistic Pottery of the Seki-Çaltılar Area*” (1-31, 3 tablo, 5 harita, 11 resimle), “*The Survey Pottery: Hellenistic and Later*” (31-82, 1 harita, 13 tablo ve 10 adet resim ile birlikte). Çalışma ilk kez dağlık kuzey Lykia bölgesindeki bir kent ve teritoryumunda yer alan kırsal alanların tüm seramik çeşitlerini detaylı bir şekilde incelemesi nedeniyle önemlidir (ele geçen seramiklerin tümü katalog A, B ve C’de toplanmıştır).

Eserde yüzey araştırması sırasında kent ve çevresinden ele geçen tüm yazıtlar yer almaktadır (*"The Remaining Inscriptions from the Balboursa Survey Project"* 83-127, 56 resim, katalog D). Yazıtlarla ilintili olarak, Sidon'da ölen Balboursa'lı bir askerin mezar stelinden yola çıkılarak, ikonografik ve tarihsel bağlam içerisinde kentin Hellenistik Dönem'deki kuruluş tarihiyle ilgili tartışmalara açıklık getirilmeye çalışılmıştır (*"The Sidon Stelai and their Implications for the Foundation of Balboursa"* 129-138, 1 resimle).

Kitabın devamında kente ait sur duvarları kronolojik bir düzen içerisinde verilmiş, sur duvarları, kente girişi sağlayan kapılar ve kuleler detaylı bir şekilde tanımlanarak, tarihleme önerilerinde bulunulmuştur (*"The City Fortifications"* 139-156, 1 harita, 4 çizim ve 18 resimle).

Çalışmada, kentte ve çevresinde yer alan mezar tipleri ayrı ayrı başlıklar altında ele alınmış, tanımlanmış, dağılımları ve tarihlemeleri yerleşim tarihinin ilgili döneminde sunulmuştur (*"The Funerary Monuments"* 157-176, 9 resim, 4 tablo, katalog C, E).

Araştırmada ayrıca kentin su kaynakları, Flaviuslar Dönemi su kemerinin durumu, sarnıçlar ve su dağıtım kanalları gibi konular üzerinde durulmaktadır (*"The city water supply"* 177-188, 11 resim, 3 çizim ve 1 harita ile birlikte).

Kent ve çevresinde yer alan Erken Hristiyanlık eserleri ve kiliselerin detaylı tanımları yapılarak, özgün yanları ortaya konulmaya çalışılmıştır (*"Churches and Other Early Christian Remains"* 189-199, 7 resim, 1 harita ile).

İkinci cildin sonunda, yüzey araştırmasının metodolojisi ve ulaştığı sonuçlar eleştirel bir perspektifle ele alınmakta, yüzey araştırmasında uygulanan sistematik yaklaşımlar ortaya konularak geçerliliği değerlendirilmektedir. Aynı zamanda araştırmayı diğerlerinden farklı ve zor kılan unsurlar sıralanmıştır. Yerleşimin kronolojisinde arkeolojik ve tarihsel olarak geniş boşluklar yer almaktadır, bu durum araştırmanın esas veri kaynağı olan seramik parçalarının bazı bölgelerde çok az olması ya da tarihlenememesinden kaynaklanmaktadır. Sonuçta bölge hakkındaki haritalar oldukça az ve kapsamsız olmasına rağmen yüzey araştırmasının alanı oldukça geniş tutulmak zorunda kalınmıştır. Alan kesit yürüyüşlerle *"transect walking"* sistematik olarak taranmış ve sonuçlar sunulmuştur. Haritalamadaki zorluklar, araştırma sürecinde teknolojik gelişmelerle aşılmış, fakat diğer taraftan saha çalışmasında uygulanan metodolojinin değişmesine yol açmıştır. Bir bakıma metodoloji, süreç içerisinde gelişmeler ve ihtiyaçlara göre şekillenmiştir. Sonuçta belirli genişliklerde birimlere ayrılan 12 km²'lik bölge karış karış gezilerek *"intensive survey"* yapılmıştır. Bu şekilde alanların türleri, dönemleri, büyüklükleri ve sıklıkları sistematik ve tarafsız şekilde ortaya konmuştur (*"Intensive Survey: Methodology, Primary Results and Problems"* 201-240, 11 harita, 2 resim, 12 tablo ile).

İkinci cilt, kent ve çevresinden ele geçen arkeolojik ve epigrafik verilerden oluşturulmuş detaylı beş katalog ve I. ve II. cilde ait bibliyografya bölümü ile sonlanmaktadır.

Son olarak, iki ciltten oluşan bu eser, 12 yıl süren arazi çalışmasının sonuçlarının sunulduğu, Balboursa antik kenti üzerine yapılmış olan en kapsamlı çalışma niteliğini taşımaktadır. Günümüzde arkeolojik yüzey araştırmalarının vazgeçilmez prensibi olan interdisipliner bir yaklaşımla, kendi alanında önemli bir başvuru kaynağıdır. Çalışma, Prehistorik Çağ'dan yakın tarihe kadar geçen süreçte, Kuzeybatı Lykia dağlık bölgesindeki bir yerleşimin yakın çevresinin yanı sıra; kıyı bölgeler ve iç bölgelerle olan siyasi ve sosyo-ekonomik ilişkilerinin kavranmasına katkı sağlamaktadır. Eser, dağlık Lykia bölgesindeki bir yerleşim hakkında yüzeysel yorumlar yapmak yerine oldukça yoğun ve genişletilmiş bir çalışmanın sonucunda elde edilen arkeolojik-epigrafik buluntular ışığında kent ve bölge tarihi hakkındaki sorulara bir çözüm sunmaya çalışmaktadır. Bu nitelikleriyle dağlık Lykia bölgesindeki yerleşimler hakkındaki bilgi eksikliğini gidermek adına arkeoloji literatürüne katkıda bulunan bir eserdir.